

**KULTURA RAZLIČITOSTI:
PODZASTUPLJENE I RANJIVE SKUPINE
U BAŠTINSKIM USTANOVAMA**

Zagreb, **22. - 23. listopada 2026.**
Međunarodna konferencija

**KNJIŽICA
SAŽETAKA**

tiflološki muzej

Međunarodna konferencija
KULTURA RAZLIČITOSTI:
PODZASTUPLJENE I RANJIVE SKUPINE U BAŠTINSKIM USTANOVAMA

KNJIŽICA SAŽETAKA

Tiflološki muzej
Zagreb, 2026.

Međunarodna konferencija

**KULTURA RAZLIČITOSTI: PODZASTUPLJENE I RANJIVE SKUPINE
U BAŠTINSKIM USTANOVAMA**

Zagreb, **22. – 23. listopada 2026.**

Nakladnik:

Tiflološki muzej

Za nakladnika / Glavna urednica muzejskih izdanja:

Nina Sivec

Urednica:

Nevenka Ćosić

Dizajn, prijelom i grafička priprema:

Mirena Čale, Axis-design d.o.o.

Tisak:

Kerschoffset d.o.o.

Naklada:

100 primjeraka

ISBN 978 – 953 – 7287- 63 – 4

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničkog sustava
Bukinet pod brojem 991006060178309366.

Publikacija je tiskana sredstvima Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

**KULTURA RAZLIČITOSTI:
PODZASTUPLJENE I RANJIVE SKUPINE
U BAŠTINSKIM USTANOVAMA**

KNJIŽICA SAŽETAKA I PROGRAM

Zagreb, **22. – 23. listopada 2026.**

Organizator

Tiflološki muzej

Organizacijsko – programski odbor

Predsjednica

Nevenka Ćosić

Članovi

Dubravka Jančić Sajc

Magda Karavanić

Nina Šivec

Lucija Tomašić

tiflološki muzej

SADRŽAJ

Uvodna riječ	6
Program	9
Uvodno izlaganje	16
Izlaganja	18
Poster prezentacije	56

UVODNA RIJEČ

Pred vama je Knjižica sažetaka treće međunarodne konferencije „Kultura različitosti: podzastupljene i ranjive skupine u baštinskim ustanovama“, koja se u organizaciji Tiflološkog muzeja održava u Zagrebu. Ova publikacija donosi sveobuhvatan pregled suvremenih teorijskih promišljanja, empirijskih istraživanja i primjera dobre prakse stručnjaka koji u središte svojega profesionalnog djelovanja stavljaju uključivanje, osnaživanje i ravnopravnost društveno osjetljivih skupina unutar kulturnog sektora.

Svijet muzeja danas prolazi kroz korjenite promjene i duboku transformaciju. Suvremene tendencije u muzeologiji odmiču se od tradicionalnog koncepta muzeja kao statičnog čuvara i izlagatelja baštine. Umjesto toga, muzeji se profiliraju kao dinamični prostori društvene akcije, dijaloga i aktivnoga građanstva. Danas se pred kulturne institucije postavlja zahtjev za stalnim preispitivanjem vlastite uloge u zajednici, poticanjem interaktivnosti te redefiniranjem prostora i programa kako bi oni postali istinski inkluzivni. Muzej novog doba teži biti otvoren, demokratski i osjetljiv na potrebe svih svojih posjetitelja.

U tom kontekstu pitanje pristupačnosti postaje jedno od temeljnih mjerila uspješnosti i relevantnosti suvremenih baštinskih ustanova. Pristupačnost se više ne promatra isključivo kroz rješavanje arhitektonskih barijera, iako je osiguravanje fizičkog pristupa i dalje nužan preduvjet. Ona danas obuhvaća znatno širi spektar prilagodbi: od senzoričke i intelektualne pristupačnosti, preko primjene novih tehnologija i prilagodbe muzejskih sadržaja osobama s različitim vrstama invaliditeta, pa sve do uklanjanja ekonomskih i društvenih prepreka s kojima se suočavaju ranjive i podzastupljene skupine. Istinska pristupačnost podrazumijeva kreiranje sadržaja koji su razumljivi, komunikacijski poticajni i emotivno pristupačni svima, čime se izravno pridonosi cjeloživotnom učenju i socijalnoj koheziji.

Ova je publikacija jasan pokazatelj snažnog interesa i visoke svijesti stručne javnosti o važnosti ovih tema. Program konferencije okuplja iznimno bogat znanstveni i stručni doprinos koji čini ukupno trideset i sedam usmenih i četiri posterska izlaganja. Kroz četiri dinamične tematske cjeline, autori obrađuju problematiku osoba s invaliditetom, izazove starije životne dobi i kroničnih bolesti, prava pripadnika ma-

njinskih skupina, kao i integraciju izbjeglica, migranata te ekonomski i socijalno isključenih pojedinaca.

Iskreno zahvaljujemo svim autorima na njihovom trudu, stručnosti i spremnosti da podijele dragocjena saznanja i praktična rješenja. Nadamo se da će ovi sažeci poslužiti kao trajan izvor inspiracije, potaknuti daljnju edukaciju kulturnih djelatnika i ponuditi konkretne smjernice za transformaciju naših muzeja u mjesta istinskog susreta, tolerancije i suradničkog okruženja.

Svim sudionicima želimo srdačnu dobrodošlicu, ugodan boravak u našem glavnom gradu te uspješan i poticajan rad na konferenciji.

Predsjednica Organizacijsko - programskog odbora

Nevenka Ćosić

PROGRAM

Četvrtak, 22. listopada 2026.

Tiflološki muzej, Draškovićeva 80/II

09:00 – 09:30

Registracija sudionika

09:30 – 09:40

Pozdravni govor i otvorenje konferencije

09:40 – 09:55 Uvodno izlaganje

Željka Bosnar Salihagić

Pristupačnost kao kontinuirani proces: od analize do provedbe

09:55 – 10:55 Tematski blok 1: Pristupačnost kulturne baštine ranjivim skupinama

Tea Rubeša

Inkluzivnost u kulturi iz perspektive Pravobranitelja za osobe s invaliditetom

Martina Vargek

Franjo Bučar/Od Hrvatskog sokola do Međunarodnog olimpijskog odbora bez granica

Sonja Alimović, Tina Runjić, Dominik Sikirić, Andrea Paulik, Matea Kasun Luburić, Lorena Koštić i Sonja Drugović

Promicanje brige o vidu i zdravstvene pismenosti starijih osoba kroz inkluzivne i edukativne muzejske programe

Tea Rihtar Jurić

Pristupačnost hrvatskih muzeja ranjivim i podzastupljenim skupinama posjetitelja

Sanda Kočevar

Muzeji svima, a ne samo njima!

Aksinja Kermauner i Severina Skubic

Od taktilne slikovnice do inkluzivne knjižnice: kako univerzalno oblikovane knjige proširuju pristup kulturnoj baštini

10:55 – 11:25 Stanka

11:25 – 12:15 Tematski blok 1: Pristupačnost kulturne baštine ranjivim skupinama

Nataša Braunsberger

Programmes for children with intellectual disabilities and autism in National Gallery of Slovenia

Tjaša Debeljak Duranović

Social Inclusion in the National Gallery of Slovenia: Examples of Good Practice and Challenges

Andrea Paulik, Sonja Alimović, Matea Kasun Luburić i Lorena Košić

Drukčiji pogled na umjetnost - pristupačnost učenicima s cerebralnim oštećenjem vida

Dunja Marija Gabriel, Kristina Romić i Marta Kovač

Nevidljive barijere čitanja: program Čitam lakše! u službi pristupačnosti i uključenosti

Ina Kauzlarić i Damir Miholić

Festivali izvedbenih umjetnosti osoba s invaliditetom

12:15 – 13:30 Stanka

13:30 – 14:10 Tematski blok 2: Raznolikost i ukljuživost posjetitelja u inkluzivnom muzeju

Željka Sušić

Pristupačnost muzeja: oznaka dobrih namjera ili stvarni sadržaj djelovanja? Promišljanja na primjeru Muzeja ratnog djetinjstva u Sarajevu

Dominik Grimm

Digitalni surogati kao alati inkluzivne interpretacije: kulturna baština u rukama ranjivih skupina

Iris Marinović

Kamen koji spaja

Mirna Gužvica i Iva Mihoci

Elementi inkluzivnog dizajna u stalnom postavu Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja

14:10 – 14:40 Stanka

14:40 – 15:10 Tematski blok 2: Raznolikost i ukljuživost posjetitelja u inkluzivnom muzeju

Silvia Vrsalović

Muzej u pidžami i Uspori: muzejski programi za osobe u procesu liječenja i oporavka

Dragana Đurić i Dragana Vučićević

„To Tender To Touch“ – prikaz socijalno inkluzivnih programa u Prirodnjačkom muzeju u Beogradu

Đurđa Vrljević Šarić i Vera Jergović

Tvrđave ruše zidove: inkluzivne prakse Tvrđave kulture Šibenik

15:10 – 15:30 Rasprava i zaključci

Petak, 23. listopada 2026.

09:00 - 09:50 Tematski blok 3: Obrazovna i komunikacijska uloga muzeja

Tatjana Radaković

Muzej kao prostor socijalne inkluzije

Marta Kuliš Aralica i Iva Novak

MUO u kvARTu

Jadranka Sulić Šprem i Matea Martinović

Baština dostupna svima

Igor Maroević

Inkluzivna baština: od pristupačnosti prema participaciji u muzejima i baštinskim ustanovama

Josipa Pavlović Požgaj

Inkluzivni pristup: Primjer radionica Tahyjev sat u pedagoškoj djelatnosti Muzeja seljačkih buna

09:50 – 10:20 Stanka

10:20 – 11:10 Tematski blok 3: Obrazovna i komunikacijska uloga muzeja

Petra Govorčin

Od marginalizacije prema participaciji: Program "Blago prošlosti za radost sadašnjosti" namijenjen osobama starije životne dobi

Jasmina Jurković Petras i Anja Brabec Žeravica

#malivelikimuzej aktivno za treću dob

Anamarija Založnik

Od tekstone do značenja: razvoj taktilnih slika za predstavljanje likovnoteorijskih pojmova

Ivana Golob Mihić i Josipa Verbanac

Kada počinje posjet muzeju za djecu i mlade s teškoćama

Aleksandra Savić

Publikacija "Muzeji i komunikacija s publikom u 21. veku, savremeni pristupi"

11:10 – 11:40 Stanka

11:40 – 12:20 Tematski blok 4: Razvoj publike u kulturi

Mirjana Rakočević

Izložba World Unseen/Nevidljivi svet u Narodnom muzeju Srbije, 2025.

Nina Sivec

Pilot projekt Slijepi vodič kroz stalni postav Tiflološkog muzeja

Lidija Fištrek

Studija slučaja: Upoznaj Kljakovića dodirom – za slabovidne osobe

Aida Šarac Berbić

Demokratizacija muzeja: outreach programi

12:20 – 13:30 Stanka

13:30 – 14:10 Tematski blok 4: Razvoj publike u kulturi

Stefan Vilotić

Tinejdžeri kao muzejska (ne)publika

Magda Karavanić

Između "tokenizma" i inkluzije: uloga migranata u kreiranju suvremenih muzejskih narativa

Goran Vujkov

Socijalna uloga muzeja: Well-being prakse u Galeriji Matice srpske

Renata Filčić i Gordana Paškvan Budiselić

MSU seniori: umjetnost kao recept

14:10 – 14:40 Stanka

14:40 – 15:00 Poster prezentacije

Andreja Vojnić

Taktilni sadržaji u muzeju - alat za dostupnost i razumijevanje građe

Tatjana Mikulić

Muzej iza rešetaka

Matea Martinović i Jadranka Sulić Šprem

Most za znanost

Biljana Paljević i Milica Radunović

Od „Za njih“ do „Sa njima“: osposobljavanje muzejskog kadra
i unapređenje pristupačnosti za lica sa oštećenjem vida

15:00 – 15:30 Rasprava i završna riječ konferencije

UVODNO IZLAGANJE

Pristupačnost kao kontinuirani proces: od analize do provedbe

Željka Bosnar Salihagić

Voditeljica AssistLab², Radiona – Udruga za razvoj „uradi sam“ kulture, Zagreb
bsz.zona@gmail.com

Procjenu pristupačnosti ustanova u kulturi te drugih ustanova od javnog interesa potrebno je promatrati kao kontinuiran i proaktivan proces, a ne kao jednokratnu aktivnost. Njezina je svrha osigurati da osobe s invaliditetom mogu ravnopravno pristupiti kulturnim sadržajima, sudjelovati u kulturnom životu te aktivno doprinosti njegovu razvoju uklanjanjem fizičkih, osjetilnih, komunikacijskih i kognitivnih barijera.

Proces procjene pristupačnosti treba planirati prije izgradnje, rekonstrukcije ili obnove objekata te organizacije događanja, uz redovite revizije i uvažavanje povratnih informacija korisnika. Obuhvaća analizu postojećeg stanja građevine i njezina okruženja, procjenu dostupnosti sadržaja i usluga te izradu sveobuhvatne Studije pristupačnosti. Važan dio procesa čine edukacija djelatnika i sustavno praćenje provedbe preporuka.

Preporuke za prilagodbu, koje izrađuju stručnjaci za inkluziju, trebaju biti definirane prema prioritetima te razrađene kroz akcijski plan s jasno određenim mjerama i rokovima provedbe.

U Republici Hrvatskoj studija pristupačnosti treba se temeljiti na Tehničkom propisu o osiguranju pristupačnosti građevina (NN 12/23) te obuhvatiti fizičku pristupačnost vanjskog i unutarnjeg prostora, pristupačnost sadržaja osobama s različitim osjetilnim oštećenjima te digitalnu pristupačnost. U proces procjene preporučuje se uključiti i lokalne udruge osoba s invaliditetom čije iskustvo može pridonijeti prepoznavanju prepreka koje nisu uvijek vidljive stručnjacima.

IZLAGANJA

Promicanje brige o vidu i zdravstvene pismenosti starijih osoba kroz inkluzivne i edukativne muzejske programe

**Sonja Alimović¹, Tina Runjić¹, Dominik Sikirić¹, Andrea Paulik¹, Matea Kasun Luburić¹,
Lorena Koštić¹ i Sonja Drugović²**

¹Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

sonja.alimovic@erf.unizg.hr

²Veleučilište Velika Gorica

sonja.drugovic@vvg.hr

Starenjem populacije problemi vidnog funkcioniranja postaju jedan od vodećih javnozdravstvenih izazova koji narušavaju kvalitetu života starijih osoba, povećavajući rizik od demencije, socijalne izolacije, padova i depresije. Istodobno, niska osobna zdravstvena pismenost u ovoj populaciji često dovodi do kasnog prepoznavanja simptoma i slabijeg pridržavanja mjera za očuvanje vida.

Ovim se radom nastoje prikazati problemi vidnog funkcioniranja, razine zdravstvene pismenosti i kvalitete života starijih odraslih osoba te analizirati mogućnosti promicanja brige o vidu i inkluzije kroz suvremenu muzeološku praksu.

Podaci prikupljeni u sklopu projekta *Kvaliteta života osoba starije odrasle dobi s problemima vidnog funkcioniranja* (IP-2024-05-2162), financiranog sredstvima Hrvatske zaklade za znanost, ukazuju na učestale probleme u vidnom funkcioniranju korisnika domova za starije u gradu Zagrebu. Ovi se problemi osobito ističu u području oštine vida, ali i brzog umaranja pri vidnim zadacima. Također, vođenim intervjuima utvrđeno je da starije osobe nedovoljno razumiju potencijalne zdravstvene uzroke oštećenja vida te ne prepoznaju rane promjene u vidnom funkcioniranju, no unatoč tome se nesvjesno odriču aktivnosti koje su znatno pridonosile njihovoj kvaliteti života.

Postojeći primjeri dobre prakse prikazuju muzeje kao izvrsne neformalne platforme za provođenje javnozdravstvenih akcija i distribuciju edukativnih materijala, čime se izravno podiže zdravstvena pismenost zajednice. Kako bi muzeji uspješno osigurali pristupačnost informacija

ovoj populaciji, sadržaje je nužno prilagoditi specifičnim potrebama osoba s problemima vidnog funkcioniranja. Naposljetku, budući da se starije osobe nerijetko teže kreću, potrebno je razmotriti i modele fizičkog približavanja korisnicima domova za starije.

Programmes for children with intellectual disabilities and autism in National Gallery of Slovenia

Nataša Braunsberger

Narodna galerija, Ljubljana, Slovenija
natasa_braunsberger@ng-slo.si

For the second consecutive year, the National Gallery of Slovenia has been successfully collaborating with the Janez Levec Center in Ljubljana - an educational institution dedicated to the education and training of children and adolescents with special needs, primarily students with intellectual disabilities and autism, whose students visit us regularly throughout the year. We prepare a special program of guided tours and workshops for them, enabling them to discover our fine art heritage and experience artworks in a way that is adapted to their needs and experiences. The program, as well as the professional cooperation that has developed between the two institutions, will be presented.

Social Inclusion in the National Gallery of Slovenia: Examples of Good Practice and Challenges

Tjaša Debeljak Duranović

Narodna galerija, Ljubljana, Slovenija
tjasa_debeljak@ng-slo.si

The National Gallery of Slovenia has developed an inclusive approach that extends beyond physical accessibility by actively involving persons with disabilities in museum activities and decision-making. Inclusion is understood as creating opportunities for meaningful participation, personal development, and contribution to the museum community. In partnership with organisations including the Down Syndrome Association of Slovenia, Sonček Association, the Association for the Culture of Inclusion, and Center Kontura, the Gallery enables persons with disabilities to participate in museum work through adapted tasks and collaborative programmes. Currently, five individuals with Down syndrome, moderate intellectual disabilities, or mental health difficulties are involved. Beyond support activities, they contribute to the co-creation of inclusive guided tours, creative workshops, and other accessible programmes based on the principle "by participants, for participants." The presentation will highlight examples of successful practice while addressing key challenges, including sustaining long-term participation, adapting methods to diverse needs, ensuring sufficient staff capacity, and evaluating programme impact. It will also discuss how inclusive initiatives can become an integral part of museum practice rather than isolated projects, demonstrating the potential of museums to act as active agents of social inclusion and contribute to a more inclusive cultural landscape.

„TO TENDER TO TOUCH“ – prikaz socijalno inkluzivnih programa u Prirodnjačkom muzeju u Beogradu

Dragana Đurić

Prirodnjački muzej u Beogradu, Beograd, Srbija
dragana.djuric@nhmbeo.rs

Dragana Vučićević

Prirodnjački muzej u Beogradu, Beograd, Srbija
draganav@nhmbeo.rs

U radu se govori o socijalnoj inkluziji i participaciji u različitim programima Prirodnjačkog muzeja na primerima iz perioda od 2005. godine zaključno sa martom 2026. godine. Opisane su studije slučaja na primerima prilagođenosti muzejskih postavki osobama sa različitim vrstama invaliditeta. To je prikazano kroz istaknute primere izložbi „Dodirimo prirodu“ i „Dodirimo prirodu 2“, zatim kroz specijalizovane kvizove i tradicionalni orijentiring namenjen učenicima sa smetnjama u razvoju, kao i kroz muzejski teatar na primeru multimedijalnog projekta „Prirodnjačka bajka“.

Pionirski projekat inkluzije u Prirodnjačkom muzeju bila je izložba „Dodirimo prirodu“. Otvaranje ove izložbe simbolično je održano 3. decembra 2005. godine, na Svetski dan osoba sa invaliditetom, i bila je pristupačna širokom spektru osoba sa invaliditetom. Narednih godina ovaj inkluzivni pristup primenjivao se kroz deo izložbi, kad god je to bilo ostvarivo, ali se zato intenzivirao inkluzivni rad kroz različite radionice i događaje.

Svojevrсни i ne tako čest primer participacije, odnosno aktivnog i neposrednog uključivanja posetilaca u rad Muzeja ravnopravno sa kustosima, prikazan u galeriji Prirodnjačkog muzeja, jeste originalna autorska izložba talentovanog učenika srednje škole sa dijagnozom Aspergerovog sindroma, koji inače često posećuje Muzej.

MSU seniori: umjetnost kao recept

Renata Filčić

Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb
renata.filcic@msu.hr

Gordana Paškvan Budiselić

Program *MSU seniori*, koji Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu provodi od 2023. godine, razvija koncept „kulture na recept“, polazeći od razumijevanja kulture kao važnog čimbenika kvalitete života, aktivnog starenja i društvene uključenosti. Program istražuje potencijal muzeja kao prostora društvene dobrobiti u kojem dugoročan rad sa starijom publikom može pridonijeti smanjenju društvene izolacije, jačanju osjećaja pripadnosti i stvaranju novih društvenih veza. Program se ostvaruje kroz redovita vodstva i upoznavanje MSU zbirki, razgovore s umjetnicima i kustosima, radionice, šetnje te posjete drugim kulturnim ustanovama. Kroz takve formate sudionici ne upoznaju samo suvremenu umjetnost nego je povezuju s vlastitim iskustvima, razmjenjuju perspektive i stvaraju zajednicu u kojoj muzej postaje mjesto pripadnosti, a ne samo mjesto posjeta.

Studija slučaja: Upoznaj Kljakovića dodirom – za slabovidne osobe

Lidija Fištrek

Memorijalna zbirka Jozo Kljaković, Likovni centar, Zagreb
zbirka.kljakovic@likovnicentar.hr

Ovom studijom slučaja prikazat će se kako je pod geslom „pristupačnosti i uključivosti muzeja te okretanju i otvaranju prema zajednici“ u Memorijalnoj zbirci Jozo Kljaković osmišljen program *Upoznaj Kljakovića – za slabovidne osobe*, namijenjen ranjivim društvenim skupinama. S obzirom na to da je zadaća ustanove održavanje i čuvanje Memorijalne zbirke hrvatskog slikara, intelektualca i spisatelja Jozu Kljakovića te prezentiranje njegove ostavštine javnosti, uz programske sadržaje prilagođene svim društvenim skupinama učinili smo stalni postav zbirke dostupnim slabovidnim osobama. Uz legende umjetničkih djela u stalnom postavu i umjetnikov životopis u obliku QR koda, u reljefnom (taktilnom) tisku izrađeno je i jedno djelo kako bi ga slabovidne osobe mogle očitati dodirom. Ovim programom otvorili smo još jedno mjesto na kulturnoj mapi Zagreba, gdje će se kroz aktivnosti i programe moći razvijati kvalitetni sadržaji u zajednici. Nove generacije, kao i osjetljive društvene skupine, imaju potrebu za drugačijim sadržajima koje nude muzeji, različitim interpretacijama, upotrebom multimedije i popratnom ponudom. Dugoročni cilj ovog programa jest aktivna participacija ranjivih društvenih skupina u muzejskim programima, suradnja s organizacijama civilnog društva i edukacija, kao i razvoj publike koja je marginalizirana. Kako bismo bili u korak s potrebama suvremenog društva, neophodno je osmisлити i prilagoditi programske sadržaje koji će Zbirku učiniti otvorenom i pristupačnom osjetljivim društvenim skupinama.

Nevidljive barijere čitanja: program „Čitam lakše!“ u službi pristupačnosti i uključenosti

Dunja Marija Gabriel

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Hrvatski zavod za knjižničarstvo,
Centar za razvoj knjižnica i knjižničarstva
dgabriel@nsk.hr

Kristina Romić

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Hrvatski zavod za knjižničarstvo,
Centar za razvoj knjižnica i knjižničarstva
kromic@nsk.hr

Marta Kovač

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Hrvatski zavod za knjižničarstvo,
Centar za razvoj knjižnica i knjižničarstva
mkovac@nsk.hr

Osobe s teškoćama čitanja često se suočavaju s preprekama koje nisu odmah vidljive, ali im otežavaju ili onemogućuju ravnopravno sudjelovanje u kulturnom i društvenom životu. Dostupnost sadržaja pritom ne podrazumijeva nužno i njegovu pristupačnost: složen jezik, struktura teksta i neprilagođen način predstavljanja informacija mogu biti barijera u tiskanom i digitalnom okruženju.

U izlaganju će biti predstavljen program *Čitam lakše!* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu kao primjer dobre prakse usmjerene uključivanju podzastupljenih i ranjivih skupina u knjižnične i kulturne sadržaje. Program se temelji na razvoju digitalne građe lagane za čitanje, primjeni stručnih smjernica te korištenju aplikacije Lexie, koja korisnicima omogućuje prilagodbu prikaza teksta vlastitim potrebama. Analiza programskih aktivnosti i podataka o korištenju pokazuje da se pristupačni digitalni sadržaji sve snažnije integriraju u usluge uključenih knjižnica te da raste intenzitet njihova korištenja.

Program pokazuje kako knjižnice, kao kulturne i baštinske ustanove, mogu prepoznati nevidljive barijere, prilagoditi sadržaje različitim potrebama korisnika i pridonijeti razvoju čitateljskih kompetencija, socijalnoj uključenosti te ravnopravnom pristupu kulturi i informacijama.

Kada počinje posjet muzeju za djecu i mlade s teškoćama

Ivana Golob Mihić

Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Rijeka
ivana.golob-mihic@mmsu.hr

Josipa Verbanac

Muzej grada Rijeke
josipa.verbanac@muzej-rijeka.hr

U radu se predstavlja projekt „Vrijeme je za muzej!“, koji su Muzej moderne i suvremene umjetnosti i Muzej grada Rijeke razvili u suradnji s Centrom za odgoj i obrazovanje Rijeka, s ciljem unaprjeđenja inkluzije djece i mladih s teškoćama u razvoju u muzejske programe. Polazeći od višegodišnje neformalne suradnje i analize dosadašnjih praksi, projekt je usmjeren na razvoj publike te propituje ključno pitanje: kada zapravo započinje posjet muzeju za ovu ciljanu skupinu?

Iako se projekt temelji na organiziranim dolascima skupina, njegov je fokus proširen na potrebe obitelji koje uključuju osobe s teškoćama. U tom kontekstu posjet muzeju ne započinje ulaskom u prostor, već znatno ranije — kroz proces pripreme koji obuhvaća upoznavanje s prostorom, planiranje dolaska, istraživanje sadržaja, prilagodbu informacija i senzornu pripremu.

Rad analizira mogućnosti muzeja u olakšavanju tog procesa te razmatra konkretne alate i pristupe koji doprinose pristupačnosti i inkluzivnosti muzejskog iskustva.

Od marginalizacije prema participaciji: Program „Blago prošlosti za radost sadašnjosti“ namijenjen osobama starije životne dobi

Petra Govorčin

Muzej antičkog stakla u Zadru

petra.govorcin@mas-zadar.hr

Hrvatska ima udio starijeg stanovništva od gotovo 18 %, a taj je postotak u kontinuiranom porastu. Osobe starije životne dobi, osobito korisnici institucionalnih oblika skrbi, prema suvremenim gerontološkim uvidima često su izložene društvenoj marginalizaciji. Na temelju ovih podataka osmišljen je program „Blago prošlosti za radost sadašnjosti“, koji za cilj ima približiti muzejski sadržaj starijim osobama putem inkluzivnih edukativnih radionica, s tendencijom prema razvoju programa u participativni.

U sklopu programa provedene su strukturirane radionice koje educiraju o korištenju stakla u antičko doba, uključuju rad sa staklom te su prilagođene potrebama i mogućnostima ciljane skupine. Uporište rada je u konceptu aktivnog starenja, pri čemu se naglašava važnost društvene participacije i cjeloživotnog učenja. Preliminarni rezultati prikupljeni verbalnom komunikacijom ukazuju na pozitivan utjecaj radionica na subjektivan osjećaj emocionalne dobrobiti sudionika i mentalnu aktivaciju, međutim psihološka i neurobiološka istraživanja pokazuju da je potreban kontinuirani rad kako bi se kognitivne funkcije zaista održale.

Izlaganje donosi pregled odrađenih aktivnosti uz zaključke te osobito uz pitanja koja se kroz rad otvaraju, s naglaskom na potrebu za sustavnim provođenjem programa i interdisciplinarnim pristupom u radu sa starijim osobama kako bi se stvorili uvjeti za daljnja istraživanja, a sve u korist njihove socijalne uključenosti, emocionalne dobrobiti i očuvanja kognitivne rezerve.

Digitalni surogati kao alati inkluzivne interpretacije: kulturna baština u rukama ranjivih skupina

Dominik Grimm

Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb
dominik.grimm@tmnt.hr

Prilagodba baštinskih ustanova digitalnom svijetu otvara nove mogućnosti pri razvoju inkluzivnih pristupa interpretaciji kulturne baštine. U kontekstu ograničene fizičke dostupnosti muzejske građe, ali i potrebe za očuvanjem osjetljivih predmeta, digitalni surogati pronalaze svoje mjesto kao alat koji nadilazi klasičnu digitalizaciju. U ovome radu istražuje se potencijal digitalnih surogata kao alata za inkluzivnu interpretaciju usmjerenu prema podzastupljenim i ranjivim skupinama.

Kao temelj se uzimaju primjeri tehničke i zvučne baštine, poput uređaja za reprodukciju zvuka, te se analizira kako digitalni surogati mogu omogućiti višeslojno iskustvo koje je prilagodljivo potrebama pojedinaca. Poseban naglasak stavlja se na pristupačnost za slijepe i slabovidne osobe, kao i za korisnike s ograničenim mogućnostima fizičkog pristupa muzejskim predmetima.

Digitalni surogati se pritom promatraju ne samo kao dokumentacijski alat već kao aktivni medij interpretacije koji omogućava prilagodljivost sadržaja, ponovljivost iskustva (bez degradacije predmeta) te alternativne načine percepcije baštine. Istražuje se potencijal razvoja inkluzivnih muzejskih praksi kroz usvajanje digitalnih mogućnosti te proširenje publike, uz istodobno očuvanje muzejskih predmeta.

Elementi inkluzivnog dizajna u stalnom postavu Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja

Mirna Gužvica

Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb
mirna.guzvica@hpm.hr

Iva Mihoci

Hrvatski prirodoslovni muzej, Zagreb
iva.mihoci@hpm.hr

Novi stalni postav Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja razvijen je prema načelima pristupačnosti i inkluzivnosti. Muzejski prostor prilagođen je osobama smanjene pokretljivosti kroz rampe, dizala, pristupačne komunikacije i mjesta za odmor. Dio sadržaja već je prilagođen slijepim i slabovidnim osobama, a planiraju se dodatna unaprjeđenja poput taktilnih traka, karata, tlocrta, audiovodiča i sadržaja na Brailleovu pismu.

Posebnu vrijednost predstavljaju taktilni izložci, uključujući fosile, stijene i druge prirodine koje posjetitelji mogu istraživati dodirrom. Takav pristup omogućuje upoznavanje prirodoslovne baštine kroz neposredno iskustvo i dostupan je svim posjetiteljima.

Muzej kontinuirano razvija sadržaje prilagođene različitim skupinama korisnika te surađuje s osobama s invaliditetom, djecom, mladima i starijim osobama kako bi programe uskladio s potrebama zajednice. Kroz aktivnosti izvan muzeja prirodoslovna baština približava se i onima koji nisu u mogućnosti posjetiti stalni postav.

Sudjelovanje publike dodatno se potiče kroz ogledne laboratorije i interaktivne sadržaje koji približavaju znanstvena istraživanja široj javnosti. Posjetitelji tako upoznaju ne samo rezultate nego i procese znanstvenog rada.

U sljedećem razdoblju planira se postavljanje dodatnih taktilnih modela i replika na četrnaest lokacija te trodimenzionalnih grafičkih mapa na šest pozicija u muzeju, čime će se dodatno unaprijediti dostupnost i kvaliteta posjetiteljskog iskustva.

#malivelikimuzej aktivno za treću dob

Jasmina Jurković Petras

Gradski muzej Virovitica

jasmina.kustosgmvt@gmail.com

Anja Brabec Žeravica

Gradski muzej Virovitica

muzejskipedagog1234@gmail.com

Autorice izlaganjem žele predstaviti dio muzejskih praksi Gradskog muzeja Virovitica pri predstavljanju etnološke muzejske građe skupini treće životne dobi. Izlaganje je pripremljeno iz dvaju očista muzealki – muzejske pedagoginje i kustosice – s ciljem pojašnjenja programa koji potiču aktivno starenje i uključivost u muzejske programe. Kroz jedan segment prikazat će se priprema muzejskih sadržaja, a kroz drugi prilagodba praktičnih elemenata pri predstavljanju muzejskih zbirki Etnološkog odjela izvan fizičkih granica muzeja. Pristup, izazovi i dio odgovora na komunikaciju prema skupinama treće dobi u baštinskim ustanovama pokušat će se otkriti kroz nekoliko dosad održanih radionica i suradnji. Izlaganje će se usredotočiti i na fizičke prepreke i nemogućnost dolaska u muzej, koje su često prisutne kod treće dobi, kao i na prateće tehničko-organizacijske probleme. Također, nemogućnost uključivanja starijih sugrađana kroz mrežne platforme nadomještamo fizičkim odlaskom u prostor domova i udruga. Ovakvim pristupom pripadnicima treće životne dobi poručujemo da i dalje mogu biti aktivni u zajednici bez obzira na fizičke prepreke i izazove s kojima se susreću. Ujedno otvaramo prostor za socijalizaciju s ljudima koji u sebi baštine vrijedne informacije koje su još uvijek voljni podijeliti s muzejskim djelatnicima i stručnjacima iz područja kulture. Predstavljeni programi također su jedan od načina na koje Gradski muzej Virovitica kontinuirano provodi inkluziju građana starije životne dobi i kulturni život sredine u kojoj aktivno djeluje.

Između „tokenizma“ i inkluzije: uloga migranata u kreiranju suvremenih muzejskih narativa

Magda Karavanić

Tiflološki muzej, Zagreb

magda.karavanic@tifoloskimuzej.hr

Posljednjih se godina Republika Hrvatska postupno transformirala iz pretežito emigracijske i tranzitne zemlje u prostor sve izraženijeg i trajnijeg useljavanja inozemnog stanovništva. Takve društvene promjene pred muzeje i druge baštinske ustanove postavljaju nove profesionalne i etičke izazove. Rad kritički razmatra suvremene muzejske prakse u Hrvatskoj kroz koncepte participativnog muzeja i dekolonizacije baštinskih ustanova, s naglaskom na pomak od predstavljanja migranata kao objekata muzejske interpretacije prema njihovu aktivnom uključivanju u stvaranje muzejskih sadržaja.

U radu se analiziraju recentni primjeri domaće muzejske prakse, među kojima su projekt i izložba *Putnici* s popratnim programom *Mi migranti* Etnografskog muzeja u Zagrebu, istraživačko-izložbeni projekt *Među nama, ali ne sasvim. Odjeci migracija u Istri* Etnografskog muzeja Istre, kao i slične inicijative drugih baštinskih ustanova. Navedeni primjeri uspoređuju se s etabliranim europskim praksama poput berlinskog projekta *Multaka* s ciljem sagledavanja dosega i ograničenja participativnih modela u hrvatskom kontekstu.

Posebna se pozornost posvećuje izazovima provedbe participativnih praksi poput institucionalnog otpora dijeljenju kustoskog autoriteta, jezičnih i administrativnih barijera te rizika od projektnog „tokenizma“ – privremenog uključivanja marginaliziranih skupina radi zadovoljavanja administrativnih ili financijskih zahtjeva. Zaključno se predlažu smjernice za budući razvoj i transformaciju hrvatskih muzeja iz prostora prezentacije prošlosti u otvorene društvene forume koji aktivno pridonose integraciji novih članova lokalnih zajednica.

Festivali izvedbenih umjetnosti osoba s invaliditetom

Ina Kauzlaric

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
ina.kauzlaric@gmail.com

Damir Miholic

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
damir.miholic@erf.unizg.hr.

Festivali izvedbenih umjetnosti osoba s invaliditetom predstavljaju važan oblik kulturne participacije i socijalne uključenosti osoba s invaliditetom. Također, kao oblik umjetničkih aktivnosti sudjeluju u razvoju identiteta, osjećaja pripadnosti i profesionalnih mogućnosti osoba s invaliditetom. Ovi festivali razlikuju se prema trajanju, organizacijskoj strukturi, doseg i izvorima financiranja, pri čemu većinu organiziraju neprofitne kulturne organizacije i udruge, često uz podršku projektnog financiranja i sponzora. Unatoč razlikama među festivalima, zajedničko im je nastojanje stvaranja pristupačnog prostora za aktivno sudjelovanje osoba s invaliditetom u kulturnom životu zajednice.

U prezentaciji će biti analizirana uloga festivala izvedbenih umjetnosti osoba s invaliditetom u promicanju vidljivosti, društvene participacije i osnaživanja osoba s invaliditetom te njihov društveni značaj. Kroz pregled literature i analizu primjera festivala iz Hrvatske i drugih dijelova svijeta prikazat će se kako festivali predstavljaju prostor umjetničkog izražavanja, društvenog dijaloga i povezivanja osoba s invaliditetom sa širom zajednicom. S druge strane, bit će analizirane i brojne prepreke s kojima se osobe s invaliditetom i dalje susreću u području kulture i umjetnosti, uključujući nedostatak pristupačnosti, ograničene profesionalne mogućnosti i prisutnost stereotipa.

Od taktilne slikovnice do inkluzivne knjižnice: kako univerzalno oblikovane knjige proširuju pristup kulturnoj baštini

Aksinja Kermauner

Ljubljana, Slovenija

aksinja.kermauner@gmail.com

Severina Skubic

Ljubljana, Slovenija

Izlaganje će predstaviti ulogu univerzalno oblikovanih knjiga u omogućavanju pristupa kulturnoj baštini različitim skupinama čitatelja. Posebna će pozornost biti posvećena taktilnim slikovnicama kao jedinstvenom obliku interpretacije kulturne i prirodne baštine, koji omogućuje doživljaj sadržaja putem više osjetila. Uz taktilne slikovnice bit će predstavljeni i drugi pristupačni formati knjiga, poput izdanja na brajici, *easy-to-read* knjiga, zvučnih knjiga i knjiga s uvećanim tiskom.

Na primjerima dobre prakse iz Slovenije – Centra IRIS, Knjižnice slijepih i slabovidnih Minke Skaberne i gradskih knjižnica – bit će prikazano kako različiti formati knjiga doprinose stvaranju inkluzivnoga knjižničnog i kulturnog okruženja.

Poseban naglasak bit će stavljen na činjenicu da taktilne slikovnice nisu namijenjene isključivo djeci s oštećenjem vida nego obogaćuju iskustvo čitanja sve djece. One potiču istraživanje, razvoj osjetilne percepcije, empatije i zajedničkog čitanja te predstavljaju primjer univerzalnog dizajna koji proširuje pristup kulturnoj baštini i doprinosi stvaranju inkluzivnog društva.

Muzeji svima, a ne samo njima!

Sanda Kočevar

Muzeji grada Karlovca

sanda.kocevar@mgk.hr

Izlaganje razmatra pitanje pristupačnosti muzejskih objekata, kao i prilagođenosti njihovih sadržaja. Muzeji grada Karlovca djeluju na četiri lokacije. Gradski muzej Karlovac nalazi se u samom povijesnom središtu grada, Galerija „Vjekoslav Karas“ smještena je u Novom centru grada, Stari grad Dubovac nalazi se na brežuljku povrh grada, dok se Muzej domovinskog rata Karlovac – Turanj smjestio na južnom ulazu u grad, oko 4 km od središta, na povijesnom lokalitetu Križanić – Turanj, strateški važnoj točki obrane tijekom Domovinskog rata. Tri od četiriju objekata zaštićena su kao nepokretno kulturno dobro Republike Hrvatske, dok se četvrti objekt nalazi u sastavu zaštićenog kompleksa Križanić-Turnja. Pristupačnost je zbog toga bila vrlo izazovna.

Samo izlaganje dat će kratak pregled rješavanja pristupačnosti i prilagođenosti svake muzejske lokacije i muzejskih programa, no fokusirat će se na središnju lokaciju Gradskog muzeja Karlovac, kojeg nakon konstrukcijske, energetske i cjelovite obnove čeka izrada novog stalnog postava. Ukazat će na sve probleme koji su muzejske djelatnike zatekli u obnovljenoj zgradi, kao i na izazove i dileme s kojima se susreću u kreiranju stalnog postava.

MUO u kvARTu

Marta Kuliš Aralica

Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb
marta.kulis.aralica@muo.hr

Iva Novak

Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb
iva.novak@muo.hr

Program *MUO u kvARTu* nastao je iz potrebe za snažnijim uključivanjem osoba treće životne dobi u muzejske i kulturne sadržaje te stvaranjem prostora za kreativno izražavanje, druženje i cjeloživotno učenje. Program provodimo svakog drugog ponedjeljka u prostoru MUO Galerije kroz likovno-kreativne radionice kojima prethodi edukativni dio – stručno vodstvo, razgovor ili interpretacija teme povezane s aktualnom izložbom, fundusom Muzeja za umjetnost i obrt, Edukativnim muzejskim programom ili obilježavanjem važnih datuma poput Međunarodnog dana muzeja. Radionice su osmišljene tako da budu pristupačne, poticajne i prilagođene sudionicima treće životne dobi, uz naglasak na inkluzivnost, aktivno sudjelovanje i povezivanje umjetnosti sa svakodnevnim iskustvom korisnika. Kroz program želimo pokazati kako muzeji mogu biti mjesta susreta, dijaloga i osjećaja pripadnosti za sve generacije. Interes za program nadmašio je sva naša očekivanja – prijavilo se dvostruko više sudionika od broja koji smo mogli primiti, što nam je potvrdilo koliko nedostaje kontinuiranih kulturno-edukativnih sadržaja namijenjenih ovoj dobnoj skupini. Upravo zato od jeseni planiramo program provoditi svakoga tjedna kako bismo većem broju korisnika omogućili sudjelovanje i otvorili vrata muzeja kao prostora aktivnog i kvalitetnog starenja.

Kamen koji spaja

Iris Marinović

Muzeji Ivana Meštrovića, Split
iris.marinovic@mestrovic.hr

Muzeji Ivana Meštrovića kroz program *Muzej za svakoga, svi u muzeji!* povećavaju dostupnost programa široj skupini posjetitelja, neovisno o njihovim fizičkim ili intelektualnim mogućnostima. Sama ideja programa nastala je prije nekoliko godina nakon stručne edukacije u Tiflološkom muzeju, dok se program prirodno i organski razvijao i prilagođavao potrebama kako korisnika, tako istodobno i muzeja. Tijekom 2025. godine realizirali smo cjelogodišnji ciklus radionica kamenoklesarstva za korisnike Centra za odgoj i obrazovanje „Juraj Bonačić“ u prostoru muzeja. Inspirirani Meštrovićevim djelima u kamenu i mramoru te samom arhitekturom kamene vile na Mejama, odrasli korisnici su kroz niz radionica istraživali, učili i primjenjivali vještinu kamenoklesarstva, pomno vođeni akademskim kiparom. Kamen je bio prirodan odabir materijala u kiparskim radionicama zbog svoje čvrstoće, otpornosti te, na koncu, i ljepote. Klešujući plitke reljefe u kamenim blokovima i koristeći tradicionalne ručne kiparske alate, korisnici su iskusili tehniku koju je koristio i sam umjetnik pri stvaranju svojih ponajboljih djela. Uvidjeli su koliko je snage, ali istodobno i pažnje potrebno za nastanak estetski vrijednog i posebnog djela.

Vrijednost samog projekta leži u tome što ne samo da pruža priliku sudionicima da steknu nova praktična znanja i vještine već ih i povezuje s kulturnom baštinom njihove zajednice.

Inkluzivna baština: od pristupačnosti prema participaciji u muzejima i baštinskim ustanovama

Igor Maroević

Tiflološki muzej, Zagreb

imaroevic@tifloloskimuzej.hr

Pristupačnost kulturne baštine posljednjih je desetljeća prerasla okvir arhitektonskih prilagodbi te postala jedno od temeljnih načela suvremene muzeologije. Međunarodni dokumenti, osobito Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, Faro konvencija Vijeća Europe i nova definicija muzeja Međunarodnog savjeta muzeja (ICOM) iz 2022. godine, naglašavaju pravo svih građana na ravnopravno sudjelovanje u kulturnom životu.

Rad analizira razvoj koncepta pristupačnosti u muzejima i drugim baštinskim ustanovama, od modela uklanjanja fizičkih prepreka prema konceptu inkluzivne baštine i participativne muzeologije. Posebna se pozornost posvećuje univerzalnom dizajnu, digitalnoj pristupačnosti, različitim komunikacijskim potrebama osoba s invaliditetom te uključivanju korisnika u procese planiranja, interpretacije i vrednovanja muzejskih sadržaja. Razmatraju se primjeri dobre prakse iz europskih i hrvatskih muzeja koji pokazuju da pristupačnost nije ograničenje, nego poticaj razvoju kvalitetnijih interpretacijskih modela i društveno odgovornog upravljanja baštinom.

Zaključno se ističe da suvremeni muzeji trebaju razvijati inkluzivne modele rada koji pristupačnost promatraju kao sastavni dio profesionalnog djelovanja, pri čemu je participacija različitih skupina korisnika preduvjet stvaranja otvorenih, dostupnih i društveno relevantnih baštinskih ustanova.

Drukčiji pogled na umjetnost – pristupačnost učenicima s cerebralnim oštećenjem vida

Andrea Paulik, Sonja Alimović, Matea Kasun Luburić, Lorena Koštić

Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
andrea.paulik@erf.unizg.hr

Cerebralno oštećenje vida (CVI) jedan je od vodećih uzroka oštećenja vida u dječjoj dobi te predstavlja složen poremećaj vidne obrade u kojem očuvana ili djelomično očuvana vidna oštrina ne odražava stvarne teškoće djeteta u svakodnevnom vidnom funkcioniranju. Djeca s CVI-jem često imaju teškoće u prepoznavanju složenih vizualnih prikaza, usmjeravanju vidne pažnje, razlikovanju figure od pozadine, vidnoj obradi pokreta te razumijevanju vidnih informacija u bogatim i dinamičnim okruženjima. Takve teškoće mogu znatno ograničiti sudjelovanje u muzejskim i galerijskim programima koji se tradicionalno oslanjaju na vizualno promatranje umjetničkih djela.

Cilj izlaganja jest prikazati kako se spoznaje o cerebralnom oštećenju vida mogu primijeniti u oblikovanju pristupačnih umjetničkih sadržaja za učenike s CVI-jem. Bit će predstavljene ključne značajke njihove vizualne percepcije te praktične smjernice za prilagodbu umjetničkih djela, izložbenog prostora i edukativnih aktivnosti.

Inkluzivni pristup: Primjer radionica „Tahyjev sat“ u pedagoškoj djelatnosti Muzeja seljačkih buna

Josipa Pavlović Požgaj

Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej seljačkih buna
josipa.pavlovic@mhz.hr

U sklopu projekta *Living Castles 2.0*, čiji je cilj ponuditi rješenja za jačanje prekograničnog kulturnog turizma s naglaskom na inkluziji i iskustvenim doživljajima, u Centru za odgoj i obrazovanje Krapinske Toplice održana je radionica „Tahyjev sunčani sat“ za djecu školskog uzrasta s teškoćama u razvoju. Na radionici su djeca upoznala različite vrste satova, s posebnim naglaskom na sunčane satove koji su korišteni u srednjem i novom vijeku.

U Muzeju seljačkih buna čuva se mali preklopni sunčani sat iz 1558. godine koji je pronađen u Starom gradu u Donjoj Stubici. Nakon upoznavanja s formom i funkcioniranjem satova na primjeru 3D isprintanog muzejskog predmeta, djeca su na radionici izrađivala svoj sunčani sat prema pripremljenoj šabloni kako bi se olakšao rad djeci sa smanjenom grafomotorikom.

Muzej kao prostor socijalne inkluzije

Tatjana Radaković

Narodni muzej Srbije, Beograd, Srbija
t.radakovic@narodnimuzej.rs

Savremeni muzeji sve više prevazilaze tradicionalnu ulogu čuvara kulturnog nasleđa i postaju prostori društvene participacije, dijaloga i socijalne inkluzije. Ovaj rad razmatra društveno angažovanu ulogu muzeja kroz primere programa Narodnog muzeja Srbije namenjenih osetljivim grupama koje su u riziku od socijalne isključenosti usled socioekonomskih, kulturnih ili drugih okolnosti. Poseban fokus stavljen je na razumevanje pristupačnosti kao šireg koncepta koji, pored fizičke dostupnosti, podrazumeva uklanjanje društvenih i komunikacijskih barijera, prilagođavanje programa različitim grupama publike i razvoj senzibilisanog pristupa među zaposlenima.

Na osnovu analize publike i višegodišnje saradnje sa organizacijama *Liceulice*, Centrom za integraciju mladih i CEPORA-om, razvijeni su participativni i kokreativni programi koji uključuju vođenja, radionice i zajedničke aktivnosti u muzeju i van njega. Iskustva učesnika ukazuju na značaj muzeja kao mesta učenja, razmene, osećaja sigurnosti i pripadnosti zajednici. Rezultati programa potvrđuju da muzeji mogu imati važnu ulogu u unapređenju socijalne inkluzije, mentalnog blagostanja i kulturne participacije svih članova društva.

Izložba World Unseen / Nevidljivi svet u Narodnom muzeju Srbije, 2025.

Mirjana Rakočević

Narodni muzej Srbije, Beograd, Srbija
mirjana.rakocevic@narodnimuzej.rs
mimarakocevic2000@gmail.com

Izložbu „Nevidljivi svet / World Unseen“ Narodni muzej Srbije organizovao je i realizovao u saradnji sa kompanijom Canon Europe i Savezom slepih i slabovidih Srbije, u periodu od 18. juna do 31. avgusta 2025. godine.

Činile su je fotografije svetski poznatih autora izrađene u reljefnoj štampi, pri čemu je lokalni doprinos bila fotografija slepog operskog pevača Nemanje Črnatovića. Opisi su, osim na klasičan način, bili izvedeni i na Brajevom pismu, kao i u audio-tehnici. Izložba je podržana publikacijom i različitim namenskim sadržajima, kao i izlaganjem taktilnog modela izrađenog prema slici *Guslar* Riste Vukanovića, jednog od prepoznatljivih dela stalne postavke NMS-a i srpskog slikarstva 19. veka.

Organizovani su i prateći programi – stručna vođenja, razgovori i grupe posete slepih i slabovidih osoba. Izložbu je posetilo više od 30.000 ljudi – kako slepih i slabovidih, tako i posetilaca neoštećenog vida. Ovom inicijativom, jednom od najznačajnijih inkluzivnih projekata u našoj kulturi u 2025. godini, NMS je kroz dekonstrukciju tradicionalnog vizuelnog doživljaja umetnosti i multisenzornu metodologiju učinio izložena dela dostupnim slepima i slabovidima. Na taj način Muzej nastavlja kontinuirani razvoj programa namenjenih osobama sa invaliditetom, u smeru realizacije pristupačne komunikacije.

Pristupačnost hrvatskih muzeja ranjivim i podzastupljenim skupinama posjetitelja

Tea Rihtar Jurić

Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb
trihhtar@mdc.hr

Istraživanje o pristupačnosti hrvatskih muzeja ranjivim i podzastupljenim skupinama posjetitelja nastavlja se na istraživanje Muzejskoga dokumentacijskog centra provedeno 2022. godine, koje je također predstavljeno na konferenciji *Kultura različitosti* iste godine. Uz proširenje prvotnog istraživanja, cilj je ovogodišnjeg istraživanja usporediti podatke obaju istraživanja radi uočavanja pomaka u praksama socijalnog uključivanja, kao i kontinuiteta rada muzejskih ustanova u ovom području. Istraživanje ispituje fizičku i digitalnu pristupačnost, kao i postojanje muzejskih programa namijenjenih ranjivim i podzastupljenim skupinama. Ovu važnu temu inkluzije osjetljivih skupina potrebno je redovito pratiti, a s obzirom na obnovu dijela hrvatskih muzeja koja je kod mnogih od njih upravo u završnoj fazi, rezultati će pokazati bilježimo li napredak uklanjanjem fizičkih barijera, kao i onih manje vidljivih ili posve nevidljivih.

Inkluzivnost u kulturi iz perspektive Pravobranitelja za osobe s invaliditetom

Tea Rubeša

Savjetnica pravobranitelja za osobe s invaliditetom, Rijeka
tea.rubesa@posi.hr

Izlaganje razmatra pristupačnost i inkluzivnost kulture iz perspektive Pravobranitelja za osobe s invaliditetom, polazeći od Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i prava na ravnopravno sudjelovanje u kulturnom životu. Poseban naglasak stavlja se na ulogu muzeja i baštinskih ustanova kao prostora društvene uključenosti, obrazovanja i razvoja publike.

U radu se analiziraju fizičke, komunikacijske, informacijske i digitalne prepreke s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom, osobito osobe sa senzoričkim, intelektualnim i kognitivnim teškoćama te osobe s poremećajima iz spektra autizma. Ukazuje se na važnost razumnih prilagodbi poput audiodeskripcije, hrvatskog znakovnog jezika, taktilnih sadržaja, *easy-to-read* materijala i digitalne pristupačnosti.

Rad naglašava da pristupačnost kulture nije dodatna usluga, nego temeljno ljudsko pravo i preduvjet ravnopravnog sudjelovanja osoba s invaliditetom u našem društvu i našim zajednicama. Zaključno se ističe potreba sustavnog uključivanja osoba s invaliditetom u planiranje i provedbu kulturnih politika u skladu s konvencijskim načelom „Ništa o nama bez nas“.

Publikacija „Muzeji i komunikacija s publikom u 21. veku – savremeni pristupi“

Aleksandra Savić

Prirodnjački muzej u Beogradu, Beograd, Srbija
aleksandra.savic@nhmbeo.rs

Krajem 2024. godine Muzejsko društvo Srbije, uz podršku Ministarstva kulture Republike Srbije, objavilo je publikaciju „Muzeji i komunikacija s publikom u 21. veku – savremene prakse“. Autorke knjige su dr Aleksandra Savić, muzejska savetnica (Prirodnjački muzej u Beogradu) i Sanja Vrzić, muzejska savetnica (Narodni muzej Zrenjanin). Stručni recenzent izdanja je prof. dr Nikola Krstović (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu). Publikacija razmatra komunikaciju muzeja sa publikom kroz savremene muzeološke, obrazovne i tehnološke pristupe.

Zasnovana je na dugogodišnjem profesionalnom iskustvu autorki i obrađuje ključne teme poput značaja muzejske komunikacije, istraživanja muzejske publike, rada muzejskih pedagoga i edukatora, kao i inkluzivnih pristupa u radu sa osetljivim grupama. Posebna pažnja posvećena je digitalnim inovacijama u muzejima, uključujući mobilne aplikacije, audio i video-vodiče, QR kodove, proširenu i virtuelnu stvarnost, kao i primenu veštačke inteligencije. Knjiga takođe obrađuje značaj društvenih mreža u promociji muzeja, odnose s javnošću, strategije i taktike muzejskog PR-a, krizno komuniciranje i savremene medije, uz brojne primere iz prakse.

Publikacija je namenjena muzejskim stručnjacima, pedagozima i edukatorima, upravama muzeja, stručnjacima za digitalizaciju kulturnog nasleđa, kao i svima koji se bave unapređenjem komunikacije sa publikom u savremenim muzejima.

Pilot-projekt Slijepi vodič kroz stalni postav Tifloškog muzeja

Nina Sivec

Tifloški muzej, Zagreb
nsivec@tifloskimuzej.hr

Razumijevanje različitih ljudskih perspektiva i načina percepcije stvarnosti otvara prostor za nova iskustva i spoznaje. U ovom radu predstavlja se pilot-projekt „Slijepi vodič kroz stalni postav Tifloškog muzeja“, utemeljen na teorijskim postavkama edukacijsko-rehabilitacijskih znanosti. Projekt predstavlja inovativan primjer inkluzivne muzejske prakse usmjerene na učenje pomoću izravnog iskustva te senzibilizaciju društva za pitanja osoba s invaliditetom.

Kroz strukturirane vođene obilaske muzeja, u kojima sudionici privremeno odustaju od oslanjanja na vid, program omogućuje neposredno razumijevanje načina na koji slijepe i slabovidne osobe doživljavaju prostor i kulturne sadržaje. Takav iskustveni doživljaj pridonosi razvoju empatije i produbljuje svijest o različitim oblicima percepcije, čime se muzej pozicionira kao pokretač društvenih promjena.

Posebna vrijednost projekta očituje se u aktivnoj ulozi osobe s oštećenjem vida kao muzejskog vodiča, čime se doprinosi njezinu osnaživanju i većoj vidljivosti u javnom i kulturnom prostoru. Naglasak na multisenzornom pristupu i međuljudskoj interakciji dodatno potiče senzibilizaciju društva za izazove s kojima se susreću slijepe i slabovidne osobe.

Projekt ne samo da educira nego i mijenja percepciju posjetitelja, potičući ih na kritičko promišljanje i dublje razumijevanje inkluzije, koja pritom nadilazi ustaljene načine djelovanja.

Time se doprinosi izgradnji inkluzivnijeg društva koje prepoznaje potencijale osoba s invaliditetom te sustavno potiče njihovu punu participaciju u kulturnom i društvenom životu.

Baština dostupna svima

Jadranka Sulić Šprem

Prirodoslovni muzej Dubrovnik
jadranka.sulic.sprem@pmd.hr

Matea Martinović

Prirodoslovni muzej Dubrovnik
matea.martinovic@pmd.hr

S ciljem stvaranja jednakih mogućnosti za sudjelovanje osoba s intelektualnim teškoćama u kulturnim i znanstvenim sadržajima, Prirodoslovni muzej Dubrovnik od 2024. godine provodi edukativni program *Baština dostupna svima*. Program je namijenjen korisnicima Centra za rehabilitaciju „Josipovac“, ustanove koja pruža usluge boravka, rehabilitacije i podrške osobama s intelektualnim teškoćama.

Program se ostvaruje kroz niz edukativnih susreta, a kroz osmišljene aktivnosti korisnici sudjeluju u istraživanju prirodoslovne baštine, razvijaju nove vještine te upoznaju poznate prostore iz drugačije – istraživačke perspektive. Budući da u programu sudjeluju osobe s različitim razinama podrške, posebna je pažnja posvećena izboru dostupnih i primjerenih lokacija jer je naglasak ovog programa na boravku u prirodi i učenju iskustvom. Pri planiranju susreta uvažavane su potrebe, mogućnosti i dnevna rutina korisnika i djelatnika Centra, a aktivnosti su se provodile u okviru organiziranoga slobodnog vremena. Susreti su često završavali neformalnim druženjem, čime se dodatno poticala opuštena komunikacija, međusobno upoznavanje i osjećaj pripadnosti zajednici.

Program *Baština dostupna svima* predstavlja primjer dobre prakse u kojem muzej nadilazi svoju tradicionalnu ulogu čuvara baštine te postaje otvoren, pristupačan i inkluzivan prostor učenja, sudjelovanja i povezivanja različitih članova društva.

Pristupačnost muzeja: oznaka dobrih namjera ili stvarni sadržaj djelovanja? Promišljanja na primjeru Muzeja ratnog djetinjstva u Sarajevu

Željka Sušić

Tiflološki muzej, Zagreb
zsusic@tifoloskimuzej.hr

Na primjeru Muzeja ratnog djetinjstva u Sarajevu ukazat će se na važnost sagledavanja pristupačnosti kao sastavnog dijela cjelokupnog djelovanja muzeja te na potrebu njezina sustavnog planiranja i kontinuiranog unaprjeđivanja. Kroz promišljanje dostupnosti i pristupačnosti informacija, dolaska u muzej, kretanja prostorom i korištenja sadržaja pokazat će se kako pristupačnost obuhvaća mnogo više od pojedinačnih prostornih i tehničkih prilagodbi.

Pristupačnost se najčešće povezuje s prostornim, komunikacijskim i informacijskim preprekama s kojima se susreću osobe s različitim mogućnostima. Međutim, njezino je značenje znatno šire. Razina pristupačnosti pojedine ustanove odražava stupanj razumijevanja različitosti, prepoznavanja potreba korisnika te spremnosti na uključivanje različitih skupina u kulturni život zajednice.

Promišljanje o pristupačnosti ne pridonosi samo prepoznavanju prepreka nego potiče i preispitivanje pretpostavki o tome tko su korisnici muzeja i na koji ih način ustanova uključuje u svoj rad. Istodobno usmjerava pozornost na to kako muzej odgovara na različitost iskustava, mogućnosti i potreba svojih posjetitelja. U tom smislu pristupačnost se ne promatra kao skup pojedinačnih prilagodbi, nego kao sastavni dio promišljanja uloge muzeja u suvremenom društvu.

Polazeći od pitanja je li pristupačnost tek potvrda dobrih namjera ili stvarni sadržaj djelovanja, izlaganje nastoji potaknuti raspravu o tome što nam pristupačnost može otkriti o muzeju, njegovim vrijednostima, odnosu prema korisnicima i razumijevanju vlastite društvene uloge.

Demokratizacija muzeja: outreach programi

Aida Šarac Berbić

Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
aidasarac@gmail.com

S ciljem razvoja publike i veće dostupnosti kulture, muzeji savremenog doba posežu za različitim metodama otvaranja prema društvenoj zajednici: saradnjom sa zanemarenim grupama društva, realizacijom obrazovnih aktivnosti i programa, pa čak i izlaskom van arhitektonskih okvira institucije kako bi dosegli do određene populacije koja egzistira u društvenoj zajednici. *Outreach* programi predstavljaju jednu od metoda putem kojih savremeni i društveno osviješteni muzeji dosežu do manje privilegovanih grupa koje egzistiraju u lokalnoj zajednici.

Ovaj rad će se, u širem kontekstu društvene odgovornosti muzeja, baviti različitim muzejskim praksama s ciljem otvaranja prema široj zajednici, sa posebnim naglaskom na *outreach* programe putem do sada objavljenih radova, ali i njihovom primjenom u praksi posredstvom pozitivnih primjera iz regije Balkana. Cilj rada je da, u kontekstu sve većih socijalnih nejednakosti i potrebe da se muzeji što jasnije pozicioniraju u odnosu na društvo, ukaže na potrebu za demokratizacijom muzejskih institucija i dokaže inkluzivni potencijal *outreach* muzejskih programa.

Franjo Bučar / Od Hrvatskog sokola do Međunarodnog olimpijskog odbora bez granica

Martina Vargek

Hrvatski športski muzej, Zagreb
mvargek@sportski-muzej.hr

Projekt *Franjo Bučar / Od Hrvatskog sokola do Međunarodnog olimpijskog odbora bez granica* odnosi se na prilagodbu izložbe „Franjo Bučar (25. 11. 1866. – 26. 12. 1946.)“, koja je prvi put predstavljena u zgradi Hrvatskog sabora u Zagrebu povodom dodjele Državne nagrade za sport „Franjo Bučar“ 2018. godine.

Izložba prikazuje ulogu Franje Bučara u razvoju mnogih sportova u Hrvatskoj, a od 2023. godine prilagođena je osobama s oštećenjem vida s pomoću audiovodiča dostupnog preko QR koda na izložbi te kataloga na Brailleovu pismu i uvećanom crnom tisku koji je izradio Hrvatski savez slijepih.

Tijekom 2025. godine predstavljena je prva faza projekta, i to katalogom izložbe koji je prilagođen osobama s intelektualnim teškoćama, dok je tijekom 2026. godine predstavljena druga faza prilagodbe izradom komunikacijske ploče i senzoričko-interaktivnih ruksaka za osobe iz spektra autizma te prijevodom izložbe na hrvatski znakovni jezik za osobe s oštećenjem sluha.

U sklopu projekta tijekom 2026. godine, u suradnji s Hrvatskim savezom slijepih, Udrugom ASK (Udrugom za autizam i ostale neurodivergentnosti, samozastupanje i kulturu različitosti), Hrvatskim savezom gluhoslijepih osoba „Dodir“ i Udrugom za samozastupanje, održat će se radionice i predavanja za studente Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u sklopu kolegija *Sport osoba s invaliditetom* nositeljice izv. prof. dr. sc. Lidije Petrinović.

Tinejdžeri kao muzejska (ne)publika

Stefan Vilotić

Filozofski fakultet Novi Sad, Novi Sad, Srbija
st.vilotic@gmail.com

U skladu sa principima nove muzeologije, koja naglasak stavlja na što veće učešće muzeja u životu društvene zajednice, a samim tim i na prihvatanje što većeg broja različitih društvenih grupa kao svojih posetilaca, savremeni muzeji koriste različite strategije, programe i načine da privuku adolescente u svoje prostore i od njih stvore buduće redovne posetioce. Međutim, ovaj zadatak nije lak s obzirom na to da adolescenti tradicionalno predstavljaju minimalno zastupljenu grupu muzejskih posetilaca. Oni iz različitih razloga ovu ustanovu kulture smatraju mestom u kojem se ne osećaju dobrodošlo i koje za njihov život i individualni napredak na bilo kom polju nema nikakav značaj.

Stoga cilj ovog rada nije da pruži gotova rešenja za to kako privući adolescente u muzej, već da ponudi što celovitiji pregled dosadašnjih istraživanja, projekata i stručnih mišljenja o ovoj temi. Time se želi podstaći dalje promišljanje i razvoj programa koji će doprineti da muzej postane privlačno mesto za adolescente – prostor gde na zabavan i konstruktivan način mogu da provedu svoje slobodno vreme, ali i da grade sopstveni identitet, usvajaju znanja i veštine koje će im biti dragocene u poslovnom, obrazovnom i svim drugim aspektima života.

Muzej u pidžami i Uspori: muzejski programi za osobe u procesu liječenja i oporavka

Silvia Vrsalović

Etnografski muzej, Zagreb
svrsalovic@emz.hr

Dostupnost muzejskih sadržaja ne završava omogućavanjem dolaska u muzej. Za pojedine skupine korisnika ona podrazumijeva promjenu mjesta susreta, prilagodbu sadržaja i metoda rada te promišljanje novih oblika sudjelovanja. Kako muzejski program može odgovoriti na potrebe osoba koje se nalaze u različitim okolnostima liječenja i oporavka? Izlaganje predstavlja iskustva Etnografskog muzeja u Zagrebu u razvoju programa namijenjenih djeci na bolničkom liječenju i korisnicima dnevnih psihijatrijskih bolnica. Programom *Muzej u pidžami* muzejski sadržaji izlaze izvan fizičkog prostora muzeja i prilagođavaju se uvjetima pedijatrijskog odjela, dok program *Uspori – terapija umjetnošću* razvija nove oblike sudjelovanja korisnika koji su muzej ranije posjećivali prvenstveno u okviru stručnih vodstava. Na primjerima provedenih radionica i suradnje s vanjskim stručnjacima razmotrit će se mogućnosti, ali i izazovi razvoja takvih programa: od prilagodbe muzejskih sadržaja radu izvan muzeja do oblikovanja kreativnih i participativnih aktivnosti povezanih s procesima rehabilitacije, resocijalizacije i smanjenja stigme.

Izlaganje otvara pitanje kako muzej, prilagodbom mjesta, sadržaja i načina rada, može proširiti mogućnosti sudjelovanja u kulturi za skupine kojima uobičajeni oblici muzejskih programa nisu uvijek dostupni ili dostatni.

Tvrđave ruše zidove: inkluzivne prakse Tvrđave kulture Šibenik

Đurđa Vrljević Šarić

Javna ustanova u kulturi – Tvrđava kulture Šibenik
djurdja@tvrđjava-kulture.hr

Vera Jergović

Javna ustanova u kulturi – Tvrđava kulture Šibenik
vera@tvrđjava-kulture.hr

Izlaganje predstavlja razvoj inkluzivnih praksi Tvrđave kulture Šibenik, s posebnim naglaskom na proces oblikovanja inkluzivnog programa za manifestaciju Noć tvrđava 2026. godine. Polazeći od činjenice da su povijesne fortifikacije izvorno građene kao prostori obrane i isključivanja, rad razmatra izazove njihove prilagodbe suvremenim načelima dostupnosti, uključenosti i sudjelovanja različitih skupina posjetitelja.

Primjer Tvrđave kulture Šibenik pokazuje da pristupačnost kulturne baštine ne podrazumijeva samo uklanjanje fizičkih prepreka nego i razvoj interpretacijskih, komunikacijskih, edukativnih i digitalnih rješenja. U radu će biti prikazane dosadašnje aktivnosti ustanove, uključujući razvoj digitalnih sadržaja, taktilnih i audiointerpretacijskih alata, edukaciju djelatnika te suradnju s organizacijama koje predstavljaju osobe s invaliditetom i druge ranjive skupine.

Poseban fokus stavlja se na pripremu programa za Noć tvrđava 2026., kroz koji se inkluzija razvija kao proces suradnje, učenja i zajedničkog doživljaja baštine. Dosadašnja iskustva ustanove pokazuju da inkluzivno upravljanje baštinom nije jednokratna prilagodba već dugoročna organizacijska praksa koja doprinosi razvoju publike, društvenoj jednakosti i održivom kulturnom turizmu.

Socijalna uloga muzeja: Well-being prakse u Galeriji Matice srpske

Goran Vujkov

Galerija Matice srpske, Novi Sad, Srbija

goranvujkov97@gmail.com

U poslednjih nekoliko godina Galerija Matice srpske razvija muzejske programe koji istražuju potencijal umetnosti da doprinese blagostanju, mentalnom zdravlju i društvenoj povezanosti. Polazeći od savremenog shvatanja muzeja kao prostora brige, dijaloga i inkluzije, Galerija je od 2023. godine pokrenula program *Kultura za zdravlje – Kultura na recept*. Ovaj program kroz participativne radionice podstiče učesnike da promišljaju o ličnim iskustvima, emocijama i ključnim egzistencijalnim pitanjima u susretu sa umetničkim delima.

Poseban fokus biće stavljen na saradnju sa psihoterapijskom platformom *Selfnest*, koja predstavlja novi model povezivanja muzejskog obrazovanja i psihoterapijske prakse. Zajednički osmišljene radionice za mlade, tinejdžere i odrasle koriste umetnost kao polazište za razvoj emocionalne pismenosti, jačanje svesti o sebi i drugima, razumevanje međuljudskih odnosa, pripadnosti i mentalnog zdravlja posetilaca. Ovaj primer ukazuje na rastuću socijalnu ulogu muzeja kao prostora koji prevazilazi tradicionalne formate i aktivno doprinosi unapređenju blagostanja (*well-being*) zajednice. Interaktivnim izlaganjem, uz prezentaciju, biće predstavljeni iskustva, metodologije i potencijali ovakvih interdisciplinarnih saradnji za razvoj održivih praksi u oblasti kulture i mentalnog zdravlja.

Od teksture do značenja: razvoj taktilnih slika za predstavljanje likovnoteorijskih pojmova

Anamarija Založnik

Osnovna šola Kolezija, Ljubljana, Slovenija

anamarija.zaloznik@gmail.com

Likovna teorija u velikoj se mjeri temelji na vizualnoj percepciji, zbog čega njezino poučavanje predstavlja poseban izazov. Ovo istraživanje polazi od pitanja kako se apstraktni likovnoteorijski pojmovi mogu približiti pomoću osjeta dodira. Središnji dio istraživanja bio je razvoj taktilnih slika za obradu toplih i hladnih boja, harmonije boja i kontrasta.

Razvoj didaktičkih pomagala proveden je prema metodologiji razvojnog istraživanja (Design-Based Research), kroz postupno planiranje, ispitivanje i unaprjeđivanje rješenja u autentičnom nastavnom okruženju. Posebna je pozornost posvećena odabiru materijala, njihovim taktilnim svojstvima i načinu na koji različite teksture mogu predstavljati pojedine likovnoteorijske pojmove. Taktilne slike razvijale su se postupno te su se nakon svakog razvojnog ciklusa nadopunjavale na temelju opažanja tijekom ispitivanja.

Rezultati pokazuju da se pažljivo odabranim materijalima mogu uspješno prikazati tople i hladne boje, harmonija sličnih tekstura te kontrast izrazito različitih tekstura. Istraživanje donosi smjernice za razvoj pristupačnih didaktičkih pomagala.

POSTER PREZENTACIJE

Most za znanost

Matea Martinović

Prirodoslovni muzej Dubrovnik
matea.martinovic@pmd.hr

Jadranka Sulić Šprem

Prirodoslovni muzej Dubrovnik
jadranka.sulic.sprem@pmd.hr

Most za znanost edukativni je program Prirodoslovnog muzeja Dubrovnik koji se od 2023. godine provodi s ciljem popularizacije prirodoslovnih znanosti i poticanja učenika srednjih škola na promišljanje o znanosti kao mogućem profesionalnom usmjerenju. Program se temelji na interaktivnom učenju i iskustvenom pristupu, pri čemu učenici aktivno sudjeluju u procesu istraživanja, razvijaju kritičko mišljenje, vještine rješavanja problema i znanstvenu znatiželju.

Kroz ciklus radionica učenici su upoznavali različita područja prirodoslovlja – ihtiologiju, konzervacijsku biologiju, entomologiju i botaniku – koristeći svježje preparate, zbirke i edukativne materijale. Učenje kroz istraživanje omogućilo im je bolje razumijevanje prirodnih procesa te povezivanje teorijskih znanja s praktičnim radom.

Posebna vrijednost programa ostvarena je kroz suradnju s prirodoslovnim institucijama Dubrovačko-neretvanske županije, čime je dodatno naglašena povezanost muzeja, znanstvene zajednice i mladih korisnika. Evaluacije provedene nakon radionica pokazale su povećanje znanja, razvoj novih vještina i velik interes učenika za nastavak sudjelovanja. Za realizaciju programa *Most za znanost* autorice programa dobitnice su Godišnje nagrade za izuzetna ostvarenja u muzejskoj struci u kategoriji realiziranog pedagoško-edukacijskog programa za 2024. godinu. Program *Most za znanost* pokazuje ulogu muzeja kao prostora aktivnog učenja i povezivanja mladih s prirodoslovljem, stvarajući te-

melje za razvoj buduće publike i mogućih budućih stručnjaka.

Muzej iza rešetaka

Tatjana Mikulić

Etnografski muzej u Beogradu, Beograd, Srbija

tatjana.mikulic@etnografskimuzej.rs

U radu ću predstaviti studiju slučaja – izložbu postavljenu u ženskom zatvoru. Tema izložbe bila je suknja kao važan znak emancipacije žena šezdesetih godina 19. veka u Srbiji. Kao autorki izložbe, glavni cilj mi je bio da edukujem zatvorenice i da ih upoznam sa njihovim bogatim kulturnim i istorijskim nasleđem. Zašto zatvorenice? Zato što su one publika lišena mogućnosti da konzumira kulturna dobra i prisustvuje kulturnim događajima – publika do koje je posebno teško doći.

Za mene kao muzejskog radnika bilo je važno da pokretanje i realizacija ovakvog projekta pokrenu Muzej i izmeste ga iz konvencionalnih prostora i načina prezentacije. Muzej je napravio korak ka animiranju ove specifične vrste publike, učestvovao u njihovoj edukaciji i pomogao u rehabilitaciji. Bio je pravi izazov predstaviti naše bogato kulturno nasleđe ovoj izuzetnoj publici u nekonvencionalnom prostoru u kojem je Muzej zapravo bio gost. Pored izložbe, realizovani su i predavanja i dve radionice.

Ova izložba je izazvala snažne emocije i utiske na svim poljima. Više od 250 šticećenica koje su imale priliku da posete izložbu izrazilo je zadovoljstvo što je „Muzej došao kod njih“. Mnoge od njih su se osećale veoma ugodno među artefaktima, prepoznajući regionalne specifičnosti. Ovaj izložbeni projekat imao je veliki odjek i među kolegama iz struke, novinarima i širom publikom.

Od „Za njih“ do „Sa njima“: osposobljavanje muzejskog kadra i unapređenje pristupačnosti za lica sa oštećenjem vida

Biljana Paljević

JU Muzeji i galerije Podgorice, Podgorica, Crna Gora
biljana.paljevic@podgorica.me

Milica Radunović

JU Muzeji i galerije Podgorice, Podgorica, Crna Gora
milicaradunovic982@gmail.com

Iako su principi inkluzije i pristupačnosti već dugo prisutni u muzeološkoj teoriji, njihova dosljedna primjena u svakodnevnoj muzejskoj praksi i dalje predstavlja izazov. Rad prikazuje iskustvo JU Muzeji i galerije Podgorice u prepoznavanju i postepenom otklanjanju prostornih, sadržajnih i komunikacijskih barijera za lica sa oštećenjem vida.

Analizom zatečenog stanja uočene su prepreke koje su se kretale od neadekvatnih prostornih rješenja i nedovoljno pristupačnih informacija, do dominantno vizuelnih sadržaja i nesigurnosti zaposlenih u neposrednoj komunikaciji i pružanju podrške. Poseban fokus stavljen je na osposobljavanje muzejskog kadra kroz praktične obuke, realizovane u saradnji sa Muzejskim društvom Crne Gore i Bibliotekom pristupačnih formata Crne Gore „Vojislav Minić“, kao i kroz neposredan rad i razmjenu iskustava sa licima sa oštećenjem vida.

Proces je obuhvatio unapređenje komunikacijskih vještina, verbalnog opisivanja, tehnika vođenja i orijentacije, razvoj taktilnih i drugih pristupačnih sadržaja, kao i manje intervencije u prostoru. Saradnja sa stručnim i partnerskim organizacijama omogućila je povezivanje muzeoloških znanja sa iskustvima iz oblasti pristupačnosti i neposrednim potrebama korisnika.

Iskustvo pokazuje da ključni pomak ne predstavlja pojedinačno prilagođavanje, već prelazak sa pristupa „za korisnika“ na planiranje i razvoj muzejske prakse sa korisnikom, kroz kontinuiranu saradnju, konsultacije i zajedničko oblikovanje pristupačnijeg muzejskog iskustva.

Taktilni sadržaji u muzeju – alat za dostupnost i razumijevanje građe

Andreja Vojnić

Gradski muzej Požega
andreja@gmp.hr

Gradski muzej Požega posljednjih pet godina razvija pristupačnost svojih izložbi za osobe s oštećenjem vida uvođenjem taktilnih sadržaja. U sklopu više izložbi oblikovani su taktilni kutci koji omogućuju upoznavanje baštinskih sadržaja dodirrom, čime se unaprjeđuje dostupnost i razumijevanje muzejske građe. Dosadašnja iskustva pokazuju da takvi sadržaji nisu namijenjeni isključivo osobama s oštećenjem vida već potiču interes i aktivno sudjelovanje svih posjetitelja, osobito djece, te doprinose većoj pristupačnosti muzejskih sadržaja za podzastupljene i ranjive skupine.

Rad će predstaviti iskustva Gradskog muzeja Požega u osmišljavanju i primjeni taktilnih kutaka te korištenju taktilnih slikovnica kao pomoćnog interpretacijskog sredstva. Poseban naglasak stavlja se na radionice izrade taktilnih slikovnica, pri čemu se njihov sadržaj prilagođava lokalnoj kulturnoj baštini.

Cilj je rada ukazati na mogućnosti primjene jednostavnih i financijski pristupačnih rješenja koja doprinose većoj pristupačnosti muzejskih sadržaja te aktivnijem uključivanju podzastupljenih i ranjivih skupina u sadržaje baštinskih ustanova.

www.tiflooskimuzej.hr
Draškovićeva 80/II, Zagreb